Gevinster ved fremmedsprog som tillægskompetence



Positive effekter for arbejdsliv og karriere - JA-undersøgelse

September 2020
Jytte Lyngvig

Rapport gennemført for Det Nationale Center for Fremmedsprog

Gevinster ved fremmedsprog som tillægskompetence
– Positive effekter for arbejdsliv og karriere - JA-undersøgelse
2. udgave 2026
Copyright © 2020 Forfatterne & NCFF

Forfatter: Jytte Lyngvig

Indholdsfortegnelse

1: Baggrund og formål 4

2: Hvordan bidrager denne undersøgelse til den nationale sprogstrategi? 5

3: Projektets opbygning 7

4: Resultater fra spørgeskemaundersøgelsen 8

- a. Baggrundsoplysninger om respondenterne 8
- b. Sprogkompetencer og brug af sprog 15
- c. Positive effekter af kompetencer i sprog 21

5: Delkonklusion på spørgeskemaundersøgelsen 27

6: Resultater fra de individuelle interview 29

- Sprog har oprindeligt ikke været et tilvalg 29
- Sprog åbner døre, skaber netværk og er kulturbærer 29
- Det kræver et vist niveau at få nytte af sine sprogkompetencer 30
- Direkte kunde- og kollegakontakt i internationale miljøer kræver sprogkompetencer 30
- Sprogkompetencer påvirker arbejdssituationen positivt 30
- Sprogkompetencer påvirker karrieren positivt 30

7: Delkonklusion på interviewene 31

8: Samlet konklusion 32

9: Perspektiver for undersøgelsen 34

1

Baggrund og formål

Det lyder intuitivt rigtigt, at solide sproglige tillægskompetencer har en positiv betydning i og for mange arbejdssituationer. Det er bare ikke undersøgt særlig meget og ikke ud fra et medarbejderperspektiv. Sprogkundskaber uden for undervisning, tolkninger og andre sprognære arbejdssituationer er en usynlig og ikke-erkendt kompetence. Målet med dette projekt er at undersøge og blotlægge de positive konsekvenser af at have solide sproglige tillægskompetencer.

Formålet er at indkredse de arbejdsrelaterede og karrieremæssigt positive effekter ved at kunne og bruge sprog uden for de traditionelle sprogkarrierer. Det kan være i form af muligheder for mere interessante arbejdsopgaver, flere og bedre karrieremuligheder og/eller et økonomisk plus i form af en hurtigere lønstigning eller en ekstra bonus. Det er således gevinstaspektet ved sprogkompetencer set fra medarbejderens perspektiv, der er i centrum. Bedre sprogkompetencer har også andre positive sider, som kulturelle, interpersonelle, personlige mv. og de er også vigtige.

At afdække de økonomiske og andre gavnlige effekter af gode sprogkompetencer med et medarbejderfokus, kan skabe den synlighed, der skal til for at øge erkendelsen af nytte-værdien af sprog. Det vil fremme, at sprog naturligt kommer til at indgå i kompetence- og karriereplanlægning på linje med fx IT-kompetencer.

Da sammenhængen mellem sprogkompetencer og karrieremæssige effekter hidtil har befundet sig i et undersøgelsesmæssigt mørke, vil denne analyse tage de indledende skridt i form af eksplorativ og kvalitativ analyse af genstandsfeltet. Med positive resultater bør den følges op af flere og større undersøgelser.

2

Hvordan bidrager denne undersøgelse til den nationale sprogstrategi?

Den nationale sprogstrategi, der blev vedtaget i 2017, har to hovedformål:

1. at få flere elever og studerende til at vælge fremmedsprog og dermed opnå solide sprogkompetencer ud over engelsk samt
2. at højne kvaliteten og relevansen af sproguddannelser.

I kapitel 7 i *Strategi for styrkelse af fremmedsprog* fokuseres på, at flere skal kombinere deres kernefaglighed med stærke sprogkompetencer, og her refererer man til Dansk Industris undersøgelse fra 2016 "Behov for fremmedsprogskompetencer og dansk eksport går hånd i hånd" samt en undersøgelse af jobopslag gennemført for Uddannelses- og forskningsministeriet, også fra 2016. De to undersøgelser er interessante, men ikke detaljerede nok til at give handlevejledning, og ingen af dem inddrager medarbejderne direkte.

DI-undersøgelsen er en rundspørge blandt de internationalt orienterede medlemsvirksomheder baseret på indkomne 376 svar. Den bekræfter, at der er brug for sproglige kompetencer i form af dobbeltkompetencer. Det er opfattelsen, at de sproglige kompetencer ikke kan stå alene, men skal være et tillæg til en anden uddannelse, og selvom 2/3 af virksomhederne primært anvender engelsk, så bruger 1/3 helt eller delvis også andre fremmedsprog. Virksomhederne beskriver således også et behov for tysk, fransk, spansk, svensk og kinesisk. Der er således både behov for en uddybning og detaljering af virksomhedsperspektivet og et direkte fokus på den enkelte medarbejder.

Ved at tage udgangspunkt i medarbejderne og synliggøre karriere- og kompetencegevinster kan der opstå en situation, der kan få "flere elever og studerende til at vælge fremmedsprog og dermed opnå solide sprogkompetencer ud over engelsk." (*Strategi for styrkelse af fremmedsprog*, side 4). Der er tre forskellige veje at gå for en udbygning af solide sproglige tillægskompetencer:

- Vedligeholdelse og videreudvikling af gode sprogkompetencer fra gymnasiet
- Udvikling af sproglige tillægskompetencer i forbindelse med uddannelse
- Efteruddannelse

Hvad, der skal vælges og hvornår, afhænger af målgruppen. En øget efterspørgsel af sproglige tillægskompetencer, hvad enten det er i form af vedligeholdelse og videreudvikling af gode sprogkompetencer fra gymnasiet eller udvikling af sproglige tillægskompetencer i forbindelse med uddannelse eller efteruddannelse, vil det kræve flere højtuddannede undervisere og udvikling af didaktiske metoder. Det opnås ved at fokusere på kvaliteten og relevansen af sproguddannelserne. Dette projekt understøtter således begge mål for sprogstrategien.

3

Projektets opbygning

Undersøgelsen skal afdække medarbejderes opfattelse af sprogbehov og nytten af sproglige tillægskompetencer. Det er derfor gruppen af mennesker med andre faglige hovedkompetencer end sprog, der i første omgang er relevante for denne analyse. I og med det er medarbejderfokus, der er i centrum, vil det være hensigtsmæssigt at kunne kommunikere til en større gruppe med disse karakteristika, og det er muligt gennem et samarbejde med en faglig organisation for sådanne akademikere. I denne undersøgelse er der etableret et samarbejde med "JA – fagligt fællesskab for alle med en akademisk interesse i natur miljø og fødevarer," der som medlemmer blandt andet har agronomer, biologer, forstkandidater, jordbrugsøkonomer og landskabsarkitekter. JA har bistået undersøgelsen ved at informere om formålet og bringe linket til undersøgelsens spørgeskema i det elektroniske medlemsblad. Linket var aktivt i perioden 6. november 2019 til 10. januar 2020. Det blev også bragt på NCFF's netsted.

Projektet omfatter en spørgeskemaundersøgelse og et antal interview, der kvalificerer og nuancerer resultaterne fra spørgeskema-delen.

4

Resultater fra spørgeskemaundersøgelsen

Spørgeskemaet er sat op i SurveyXact (se bilag 1) og har genereret 546 klik og ud af disse 80 besvarelser svarende til 15%. I det følgende vil resultaterne blive gennemgået. I og med at linket har været muligt at tilgå for en bred gruppe, er der ikke foretaget anden forhåndssortering end den vigtige, at spørgeskemaet alt overvejende er blevet formidlet af JA.

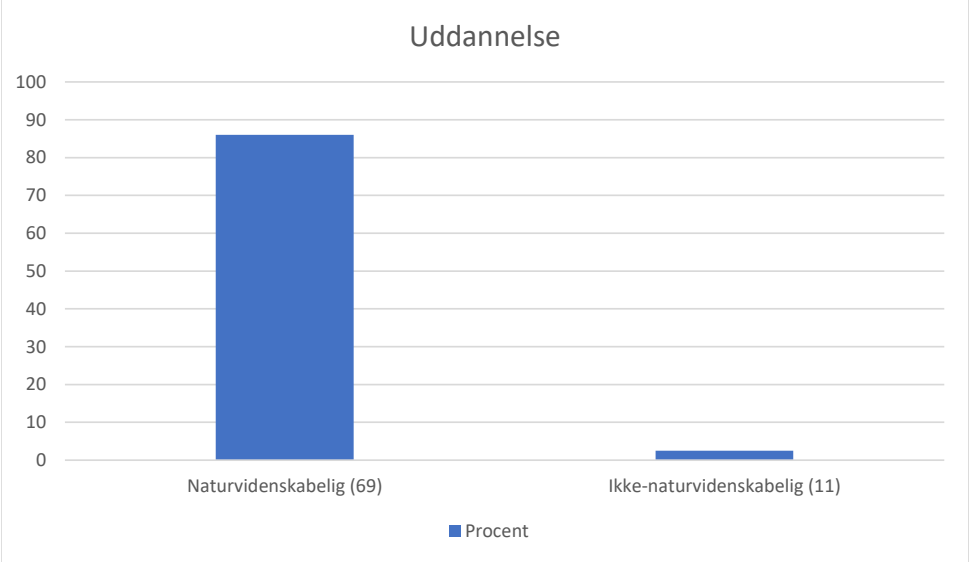
Til indledning er der et antal praktiske informationer, der er nødvendige for at følge beskrivelsen af resultaterne. De fleste respondenter har besvaret alle spørgsmålene, men enkelte spørgsmål er ikke besvaret af alle. Derfor er antallet af respondenter opgivet under de forskellige kategorier i parentes, når det er relevant, og procentsatsen er beregnet ud fra det konkrete antal respondenter. Procenten er afrundet til et helt tal, hvorfor summen kan afvige fra 100. Endelig har der i flere af spørgsmålene været mulighed for at sætte flere krydser således, at antallet af markeringer ikke svarer til antallet af respondenter, men er større, og dette er angivet, når det er tilfældet. Nogle delspørgsmål har så få respondenter, at det er irrelevant at bringe resultaterne, endsige konkludere på svarene.

Spørgeskemaet består af tre dele. Den første fokuserer på respondenternes baggrundsoplysninger om uddannelse og arbejde, den anden del omhandler sprog og brug af sprog, mens den tredje og sidste del handler om nytten af sprog som tillægskompetence.

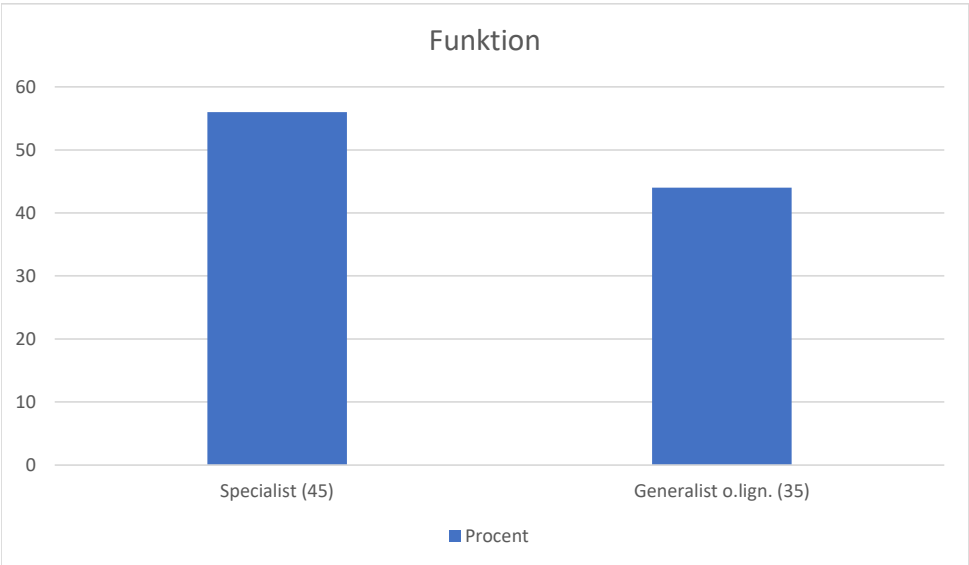
a. Baggrundsoplysninger om respondenterne

Spørgeskemaet indledes med en række spørgsmål om baggrundsoplysninger, der primært drejer sig om uddannelse og arbejde.

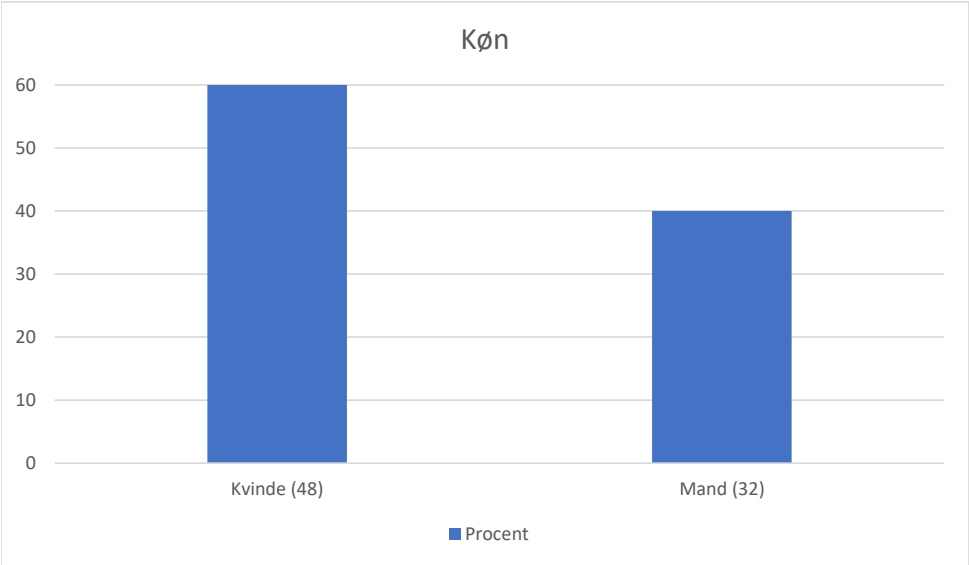
Ud af de 80 besvarelser angiver de fleste, at de har en naturvidenskabelig uddannelse. Næsten halvdelen (37) af besvarelserne kommer fra agronomer, mens 10 kommer fra forstkandidater og 6 fra hortonomer. Det er forventeligt og positivt i og med, at JA har stået for den alt overvejende distribution af spørgeskemaet:



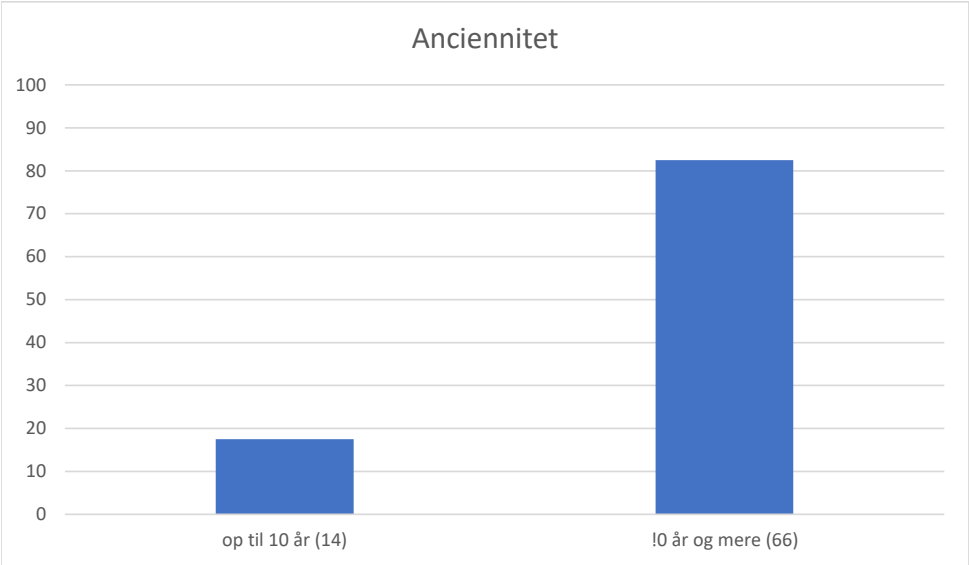
Det er uddannelser, hvor man kan forvente at finde mange, der arbejder som specialister, og her betegner lidt over halvdelen sig som specialist:



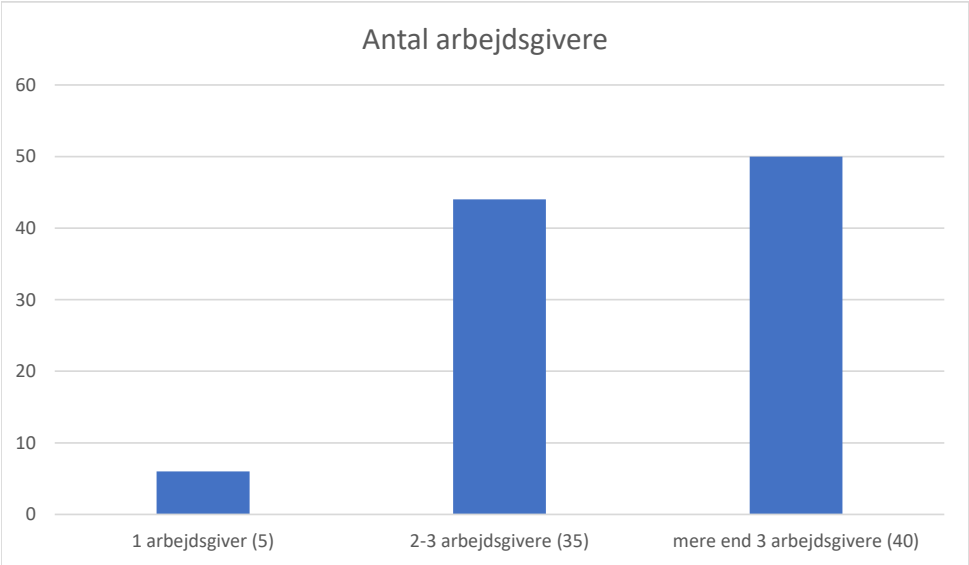
Der er flere kvinder end mænd, der har besvaret spørgeskemaet, men begge køn er godt repræsenteret:



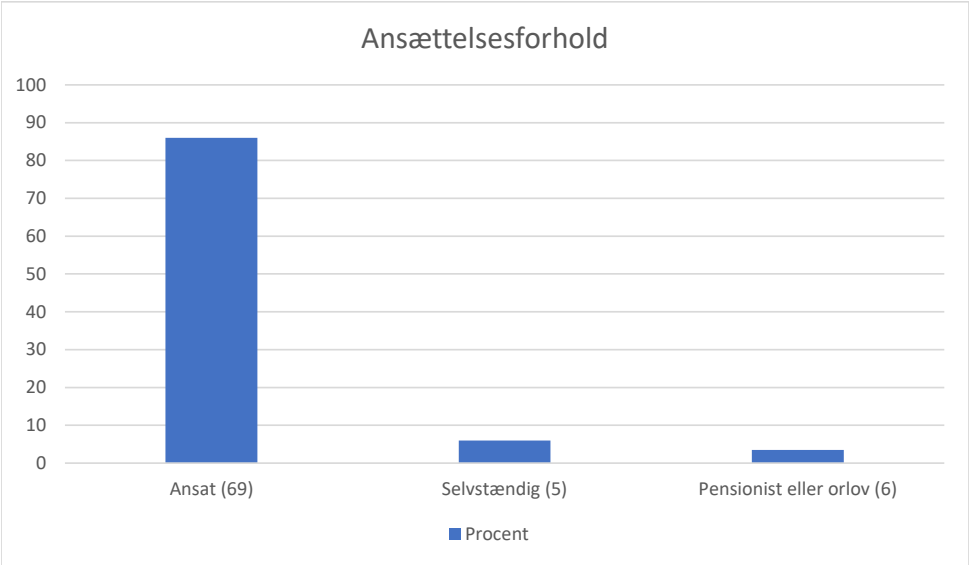
Respondenterne har lang anciennitet, og det gør det muligt og relevant at inddrage erfaringer med sprog fra tidligere arbejdssituationer:



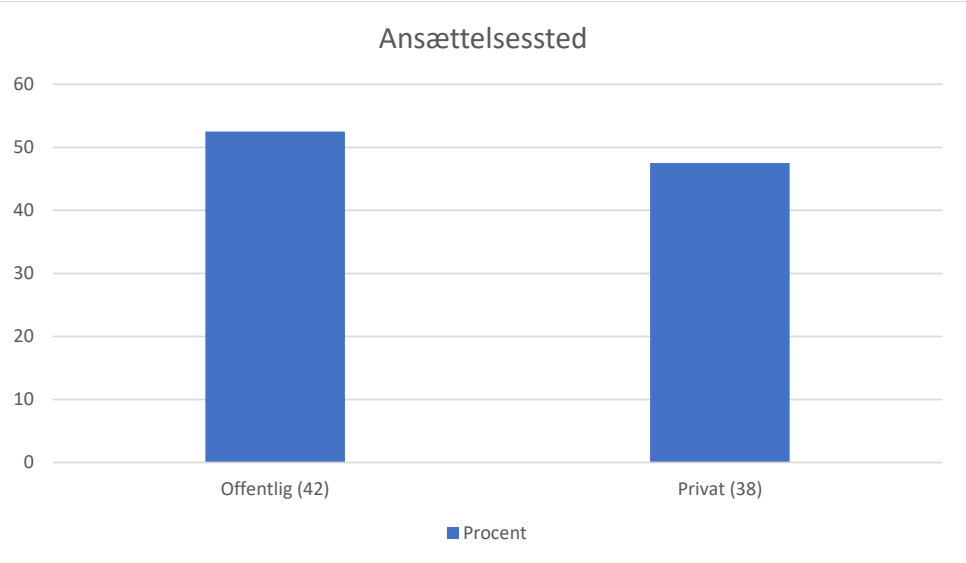
Den lange anciennitet giver sig også udtryk i, at de allerfleste har haft mere end en arbejdsgiver:



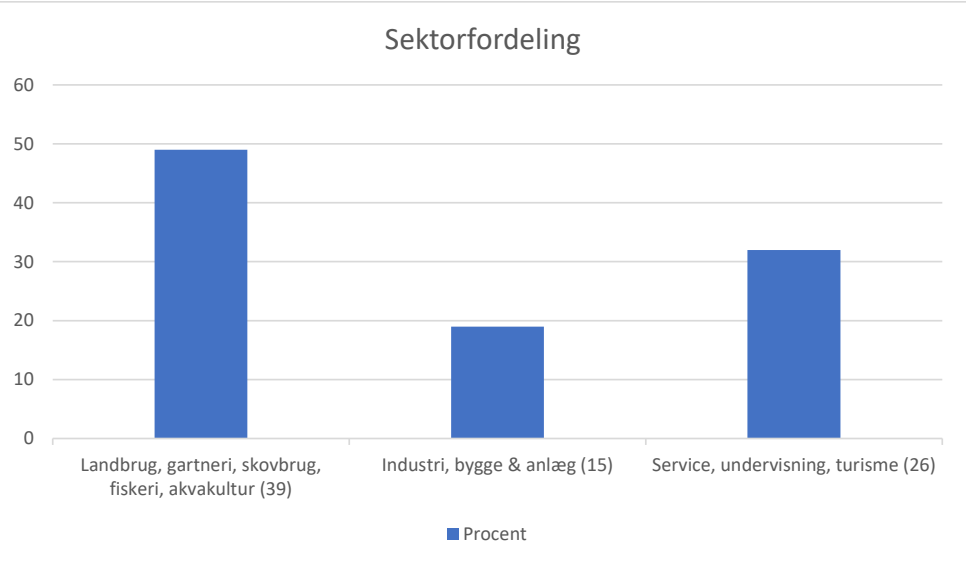
De fleste af respondenterne er ansatte, og det gør det muligt at vurdere sprog og arbejde i et arbejdstagerperspektiv, som det er undersøgelsens formål:



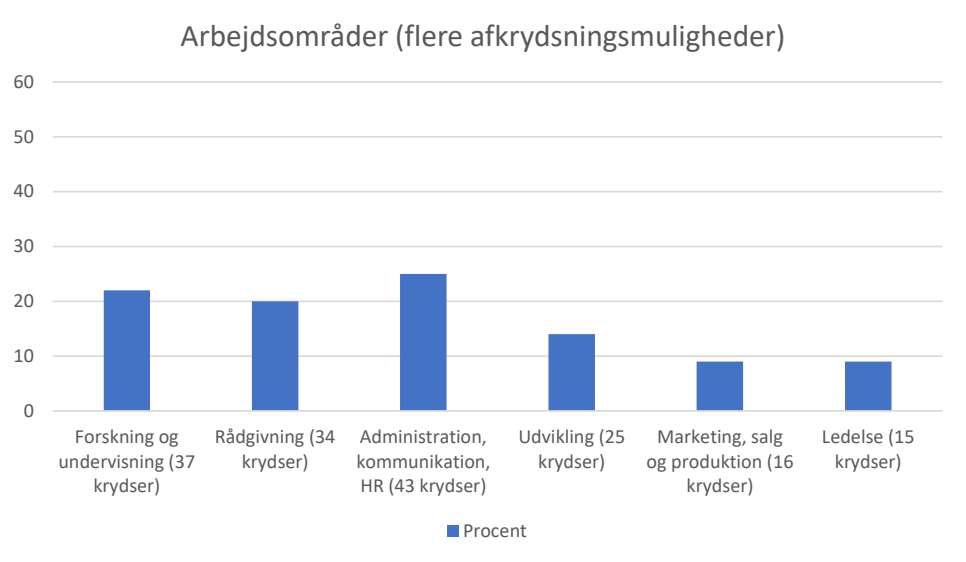
Der er næsten lige mange privat og offentligt ansatte i denne population. Der er positivt for undersøgelsen, at private og offentlige arbejdssteder via deres ansatte er ligeligt repræsenteret:



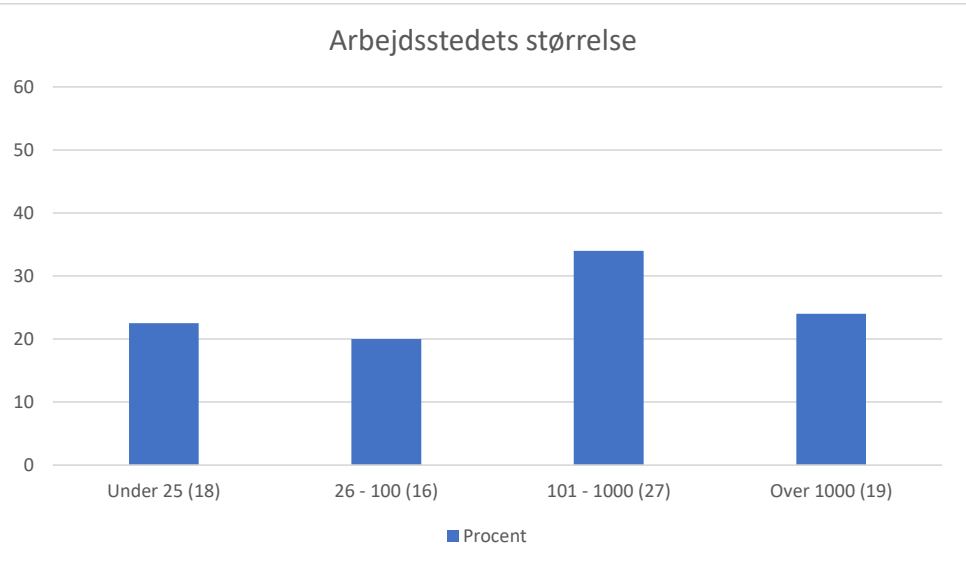
Den sektorfordeling, der vises her, er en gruppering af en mere detaljeret sektoropdeling. De fleste arbejder inden for landbrug, skovbrug, fiskeri og akvakultur, som svarer til den overvejende del af respondenternes uddannelsesprofil. Desuden udgør undervisning et stort område:



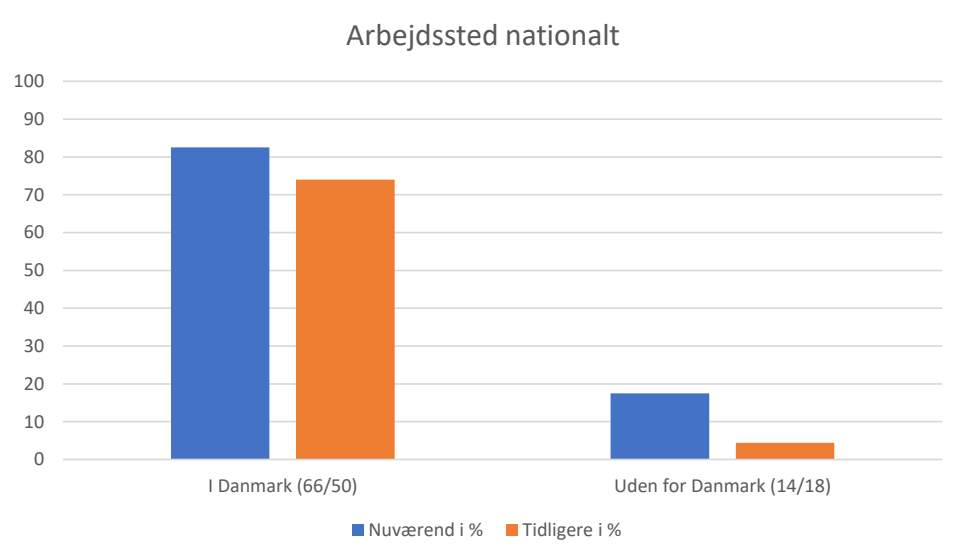
Her har respondenterne mulighed for at give flere svar, og det er blevet benyttet, således, at de 80 respondenter, har givet i alt 170 markeringer, da mange arbejder på flere områder:



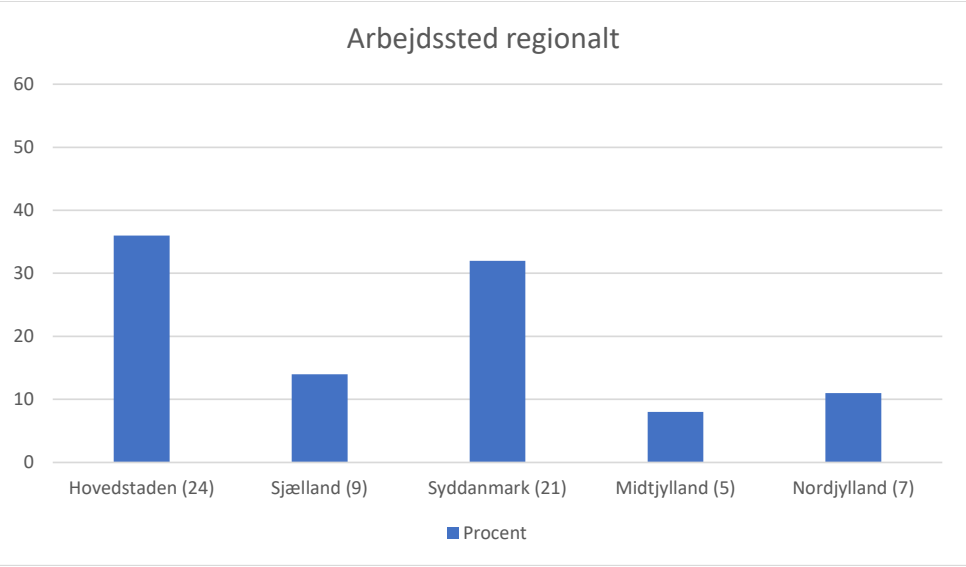
Over halvdelen (46) arbejder på store arbejdspladser, der må forventes at have en personalepolitik, der inkluderer efteruddannelse og karriereudvikling:



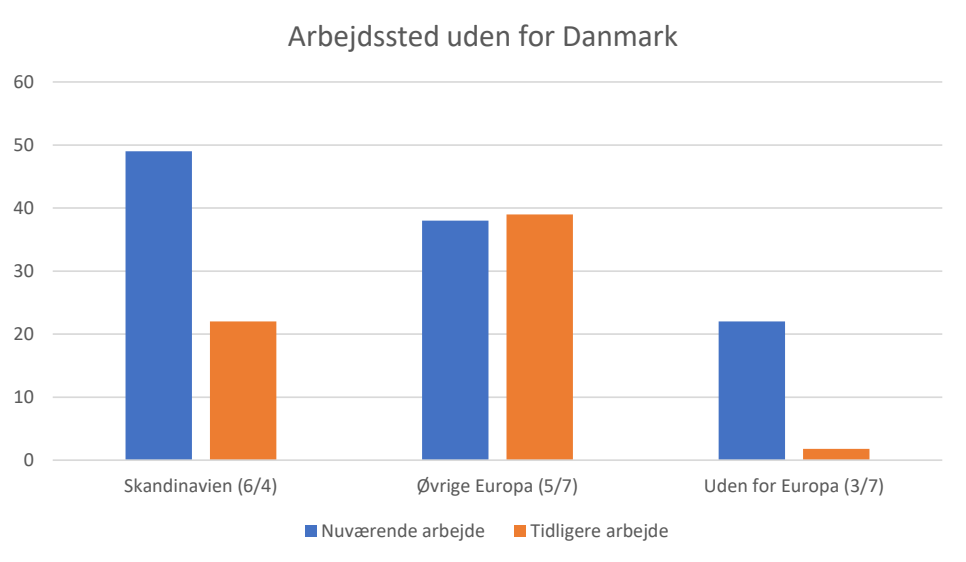
De fleste af respondenterne arbejder i Danmark, og det gælder både nu og tidligere. Der er 68 af de 80, der har besvaret spørgsmål om tidligere arbejde, så der er tale om en stor gruppe:



Den regionale fordeling af arbejdspladserne viser, at de fleste arbejder i region Hovedstaden og i region Sydjylland:



I udlandet arbejder de fleste i Europa, her dog tale om meget små tal, men det er samme tendens, der ses, for nuværende og tidligere arbejdsplads:



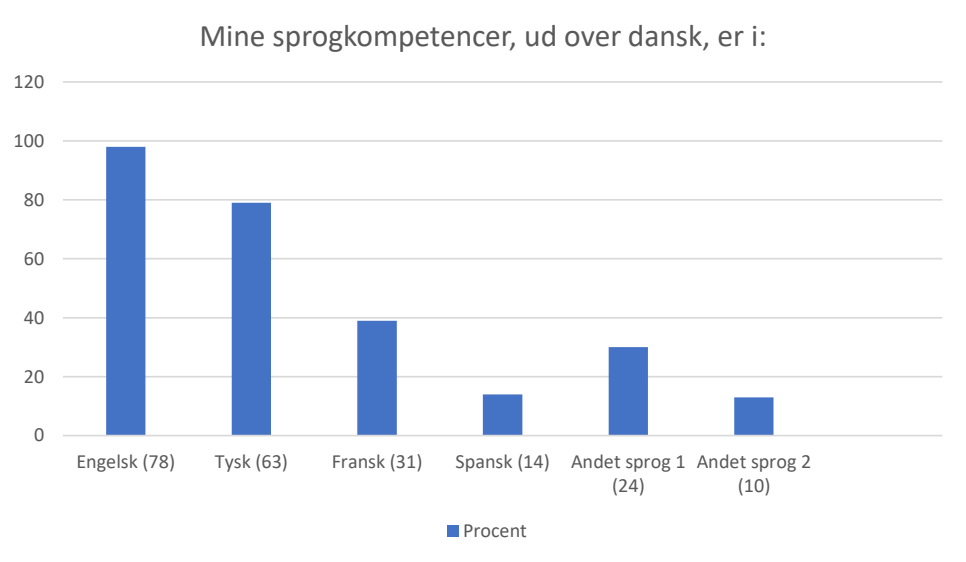
Sammenfattende siger baggrundsoplysningerne, at de fleste respondenter har en naturvidenskabelig uddannelse, mange arbejder som specialister og der er en mindre overvægt af kvinder. De har lang anciennitet, har haft flere arbejdsgivere og relativt store arbejdsgivere og de arbejder på en bred vifte af arbejdsområder. Næsten halvdelen arbejder inden for landbrug, gartneri, skovbrug, fiskeri og akvakultur. De fleste arbejder i Danmark, og her er det fortrinsvis i hovedstadsområdet og i Syddanmark. De, der arbejder uden for Danmark, gør det fortrinsvis i Europa. Baggrundoplysningerne bekræfter, at målgruppen, akademikere med en ikke-sproglig videregående uddannelse, altovervejende er dem, der har besvaret spørgeskemaet.

b. Sprogkompetencer og brug af sprog

Efter at have indsamlet relevante baggrundsoplysninger om respondenterne, drejer de følgende spørgsmål sig om sprog og brug af sprog. Her er der tale om en række egenvurderinger, og de er i sagens natur subjektive og ikke valideret i forhold til faglige standarder for sprogkompetencer.

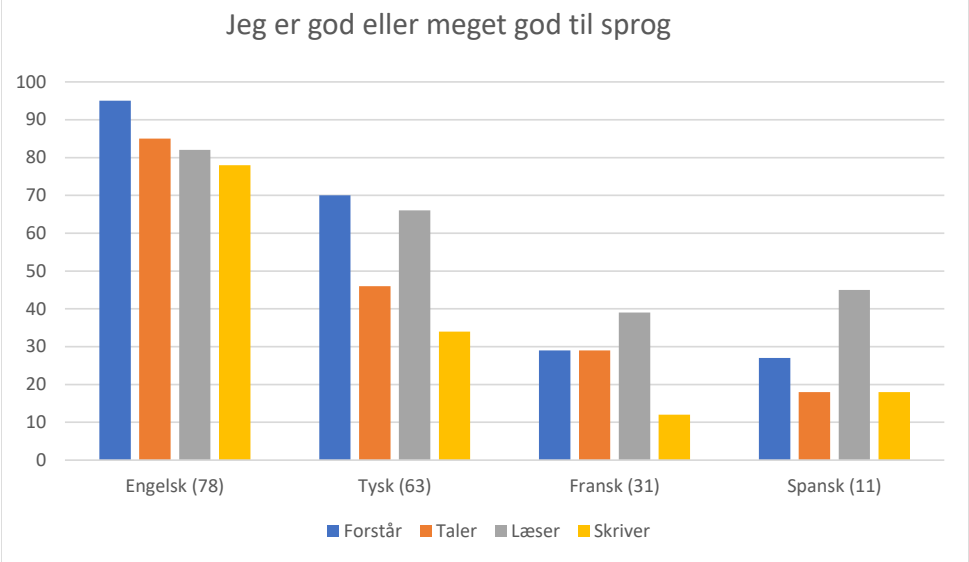
Her er valgt at opdele besvarelserne om sprogkompetencer og brug af sprog i fire dimensioner: forstå, tale, læse og skrive for herved at kunne nuancere vurderingerne. Det er vigtigt at være opmærksom på, at populationerne har forskellig størrelse for de forskellige sprog, så antallet af respondenter er angivet i procent. Antallet af positive respondenter for spansk er i de allerfleste tilfælde meget små. Alle havde også mulighed for at angive et andet sprog 1 og et andet sprog 2. Disse data er ikke detaljeret gengivet i det følgende. Det mest markante er, at "andet sprogene" er domineret af skandinaviske sprog.

Af de 80 respondenter angiver 78, at de kan engelsk, og tysk kommer ind på en klar andenplads med 61 positive svar. 31 angiver de kan fransk mens kun 14 udtrykker, at de kan spansk. I dette spørgsmål er der mulighed for at give flere svar, hvad respondenterne har benyttet. De 80 respondenter har givet 220 positive tilkendegivelse om sprog, så de fleste kan engelsk og mindst et sprog mere:



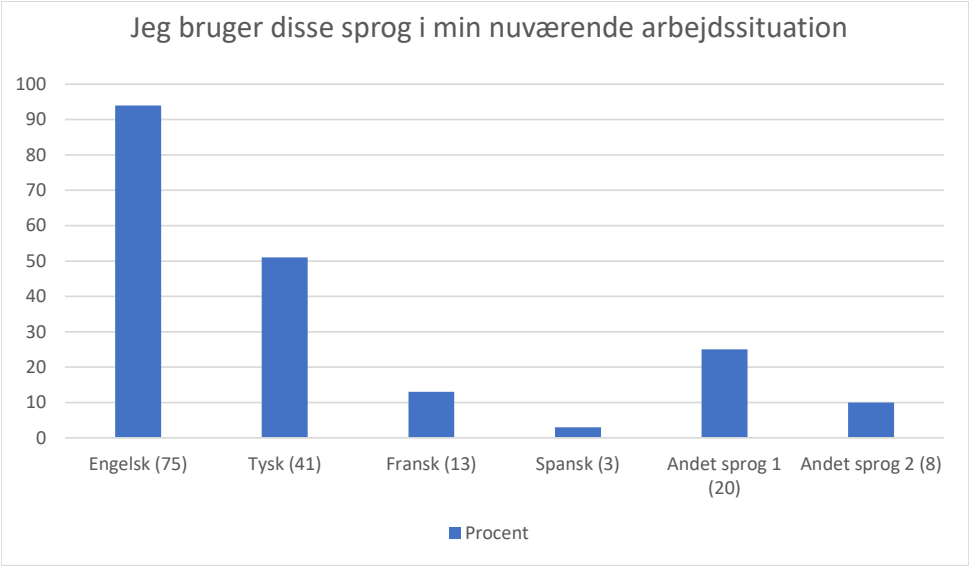
Med denne melding er det relevant at gå tættere på og finde ud af, hvor gode disse kompetencer er, og hvilke områder de ligger på. Her er igen tale om egenvurderinger. Respondenterne har en firetrins skala med kategorierne: ”knap så godt”, ”rimeligt”, ”godt” og ”meget godt” til deres rådighed.

I det følgende er det summen af det to øverste kategorier, der er vist. Herved bliver resultaterne mere tydelige. Engelsk ligger som forventeligt i front på både at forstå, tale, læse og skrive, mens tysk ligger højt på at forstå og læse. De øvrige angivelser viser et rum for kompetenceudvikling:



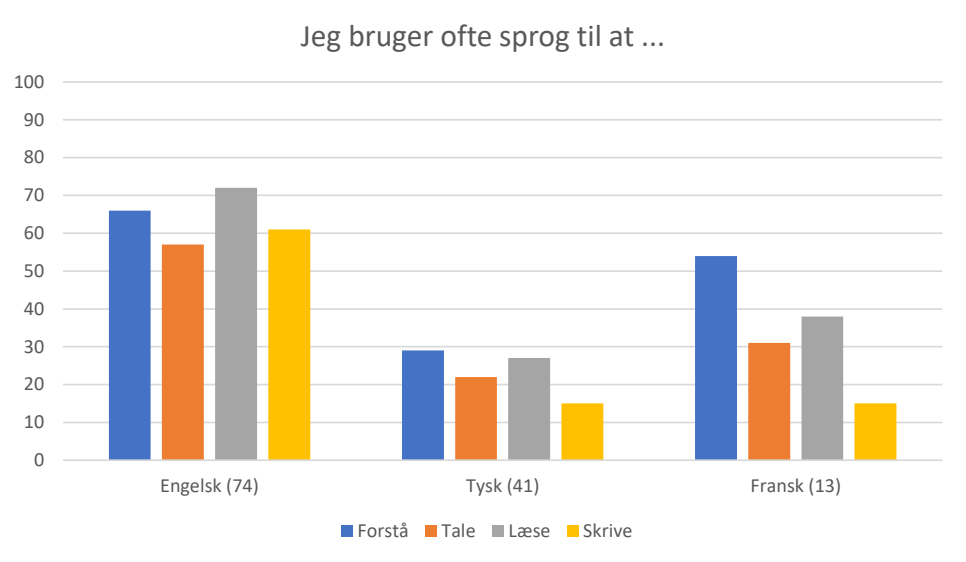
Herefter drejer det sig om brug af sprog i arbejdet. Her har respondenterne igen mulighe-der for at angive flere sprog, og de 80 respondenter har i alt givet 160 markeringer. Det betyder, at de fleste har angivet mere end et sprog. De bruger således flere sprog mere end et fremmedsprog i deres arbejde.

Hvad angår "andet sprog 1 eller 2", som 28 angiver, at de bruger i arbejdet, drejer det sig overvejende om skandinaviske sprog, og resultaterne af disse svar behandles ikke i detaljer.

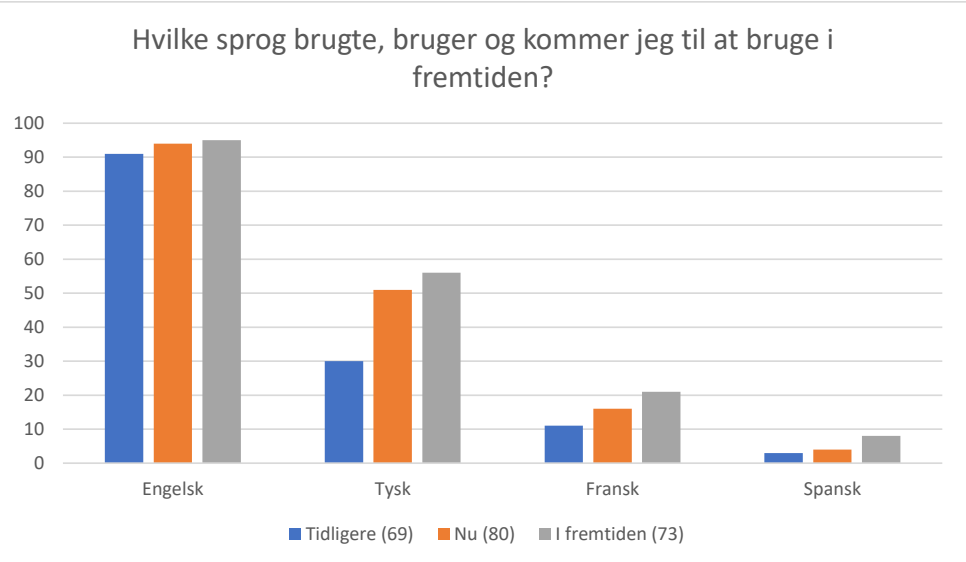


For at komme tættere på brugen af sprog i arbejdet er respondenterne blevet bedt om at angive deres brug af sprog i arbejdet opdelt i forstå, tale, læse og skrive. Brugen kan angives

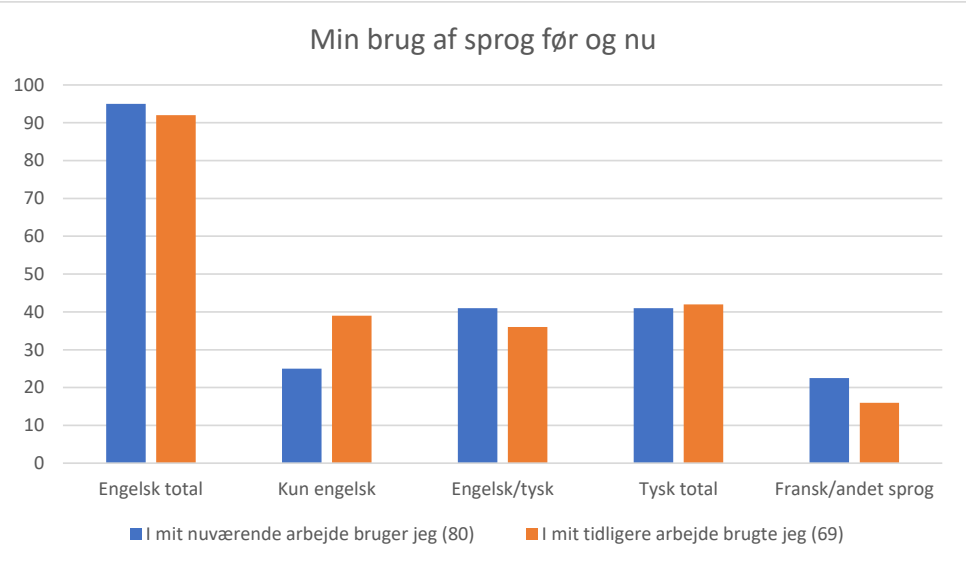
på en tretrins skala med inddelingen: ”sjældent”, ”en gang imellem” og ”ofte”, og her vises kun resultaterne for ”ofte”. For spansk er resultaterne ikke gengivet, da der kun er 3 respondenter. Det ses, at engelsk, som forventeligt, har de højeste procentsatser, men både tysk og fransk kommer tydeligt ud. De, der bruger et andet sprog i arbejdet, angiver mellem 40% og 60% på alle dimensioner, at de bruger dem ofte.



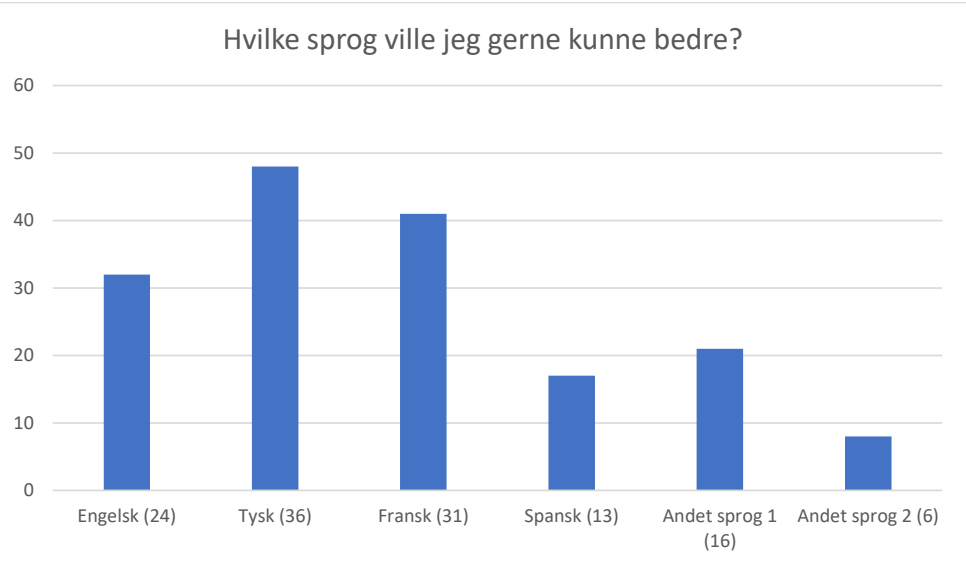
Resultaterne fra nutiden kan perspektiveres med brug i tidligere arbejdssituationer og forventninger til kommende. Antallet af respondenter, der har valgt at svare på brug af sprog i fortid, nutid og fremtid er ikke de samme, så det konkrete antal respondenter fremgår i parentes, og det er dette tal, der er brugt i procentberegningerne. Her ses, at der for alle sprog er tale om en procentisk stigning fra fortid til fremtid.



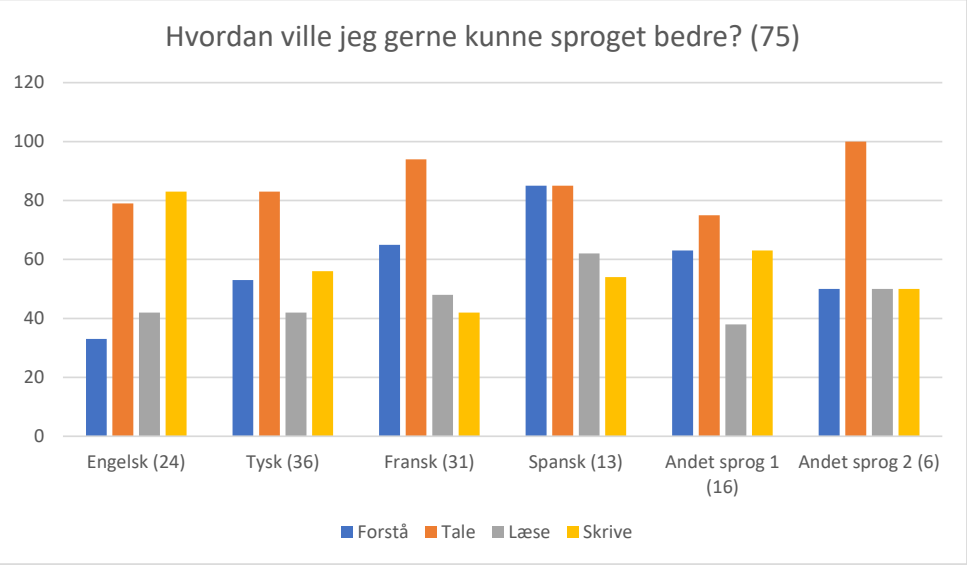
Dette kan yderligere nuanceres ved at se på enkeltsprog og kombinationer af sprog. Her er kun medtaget de mest markante resultater, og det ses, at engelsk og tysk dominerer:



I forhold til kompetenceudvikling har respondenterne angivet hvilke sprog, de ønsker flere kompetencer i. Det har 75 valgt at gøre, og de har haft mulighed for at angive flere sprog. Det har de gjort, og der er i alt 120 markeringer. Det fremgår, at der er flest, der ønsker bedre kompetencer i tysk og fransk:



Dette detaljeres med angivelser af om kompetenceudviklingen drejer sig om at blive bedre til at forstå, tale, læse eller skrive. Det ses, at det for alle sprog gælder, at kompetencerne til at tale sproget ønskes forbedret, mens ønsket om at kunne skrive engelsk bedre også er tydeligt:



Respondenterne har her mulighed for at skrive uddybende kommentarer, nogle af disse er:

- Koncernsproget er engelsk, og vi bliver mere og mere internationale.
- Brexit vil øge behovet for at beherske og anvende andre sprog end engelsk i en EU-sammenhæng
- Jeg er ansat i en international virksomhed under tysk ledelse, så jeg bruger både engelsk og tysk
- I kraft af mine portugisiske sprogkundskaber er jeg i stand til at læse og forstå fransk
- Tyskland har et stort potentiale i min branche, men de er konservative omkring sprog

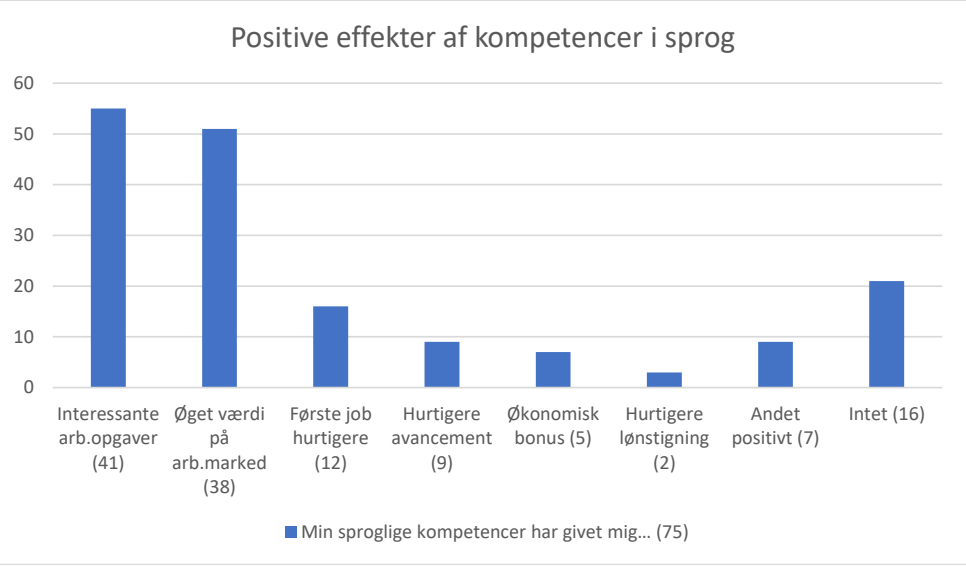
Sammenfattende er tilbagemeldingerne på sprogkompetencer og brug af sprog, at respondenterne næsten alle vurderer, at de kan engelsk, og rigtig mange angiver også tysk. Fransk og skandinaviske sprog kommer ind på tredjepladsen, mens gruppen, der kan spansk og andre sprog er mindre. Når respondenter skal vurdere i hvilke dimensioner, de er gode eller meget gode til et af sprogene, udskiller engelsk sig fra de andre sprog. Engelsk ligger højest på alle dimensionerer. For de øvrige sprog er det dimensionerne: forstå og læse, der ligger højest, idet tysk ligger på et generelt højere niveau end fransk og spansk, hvor det er det at læse godt eller meget godt, der har flest respondenter.

Når det kommer til brugen af sprog i arbejdet, er det klart engelsk, der bruges mest, mens tysk kommer markant ind. Hvad angår, hvordan respondenterne bruger sproget, så bruges engelsk ofte til både at forstå, tale, læse og skrive, mens det sker mindre for respondenterne for tysk og fransk. For fransk er der dog en relativ stor del, der ofte bruger sproget til at forstå og læse. Antallet af respondenter for spansk er for lille til, at det er meningsfuldt at gengive resultaterne.

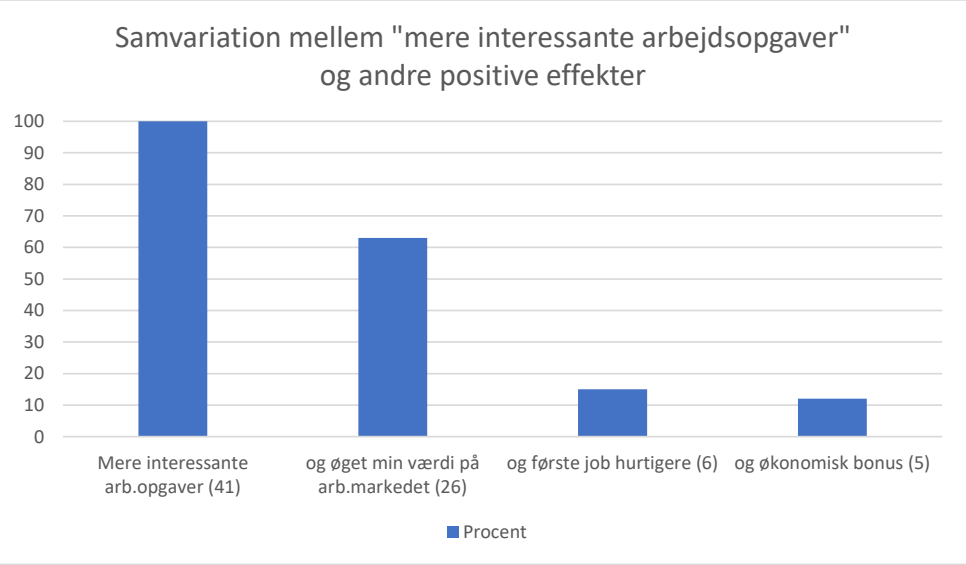
For alle sprogs vedkommende ses en stigning i brug i den tidsfølge, der kaldes "før, nu og i fremtiden". Der er således en forventning om mere brug af fremmedsprog i arbejdet. Det afspejles også i besvarelsen af spørgsmålet om ønske om at kunne et eller flere sprog bedre. Det har 75 ud af de 80 respondenter svaret positivt på med flest markeringer for tysk og fransk, men på trods af de positive egenvurderinger af kompetencer i engelsk, ønsker en tredjedel at øge deres kompetencer. Ser man på hvilken dimension af sproget respondenterne ønske bedre kompetencer i gælder det at tale for alle sprog. At kunne skrive bedre fylder mest for engelsk. Der er dog mange markeringer i alle sprog for både forstå, tale, læse og skrive, og det må betyde, at respondenterne ønsker brede sprogkompetencer.

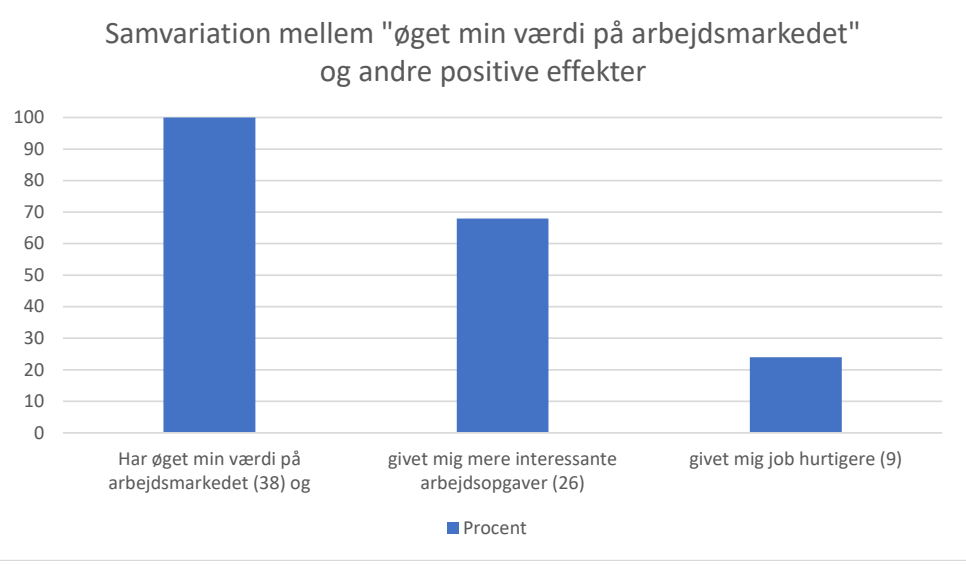
c. Positive effekter af kompetencer i sprog

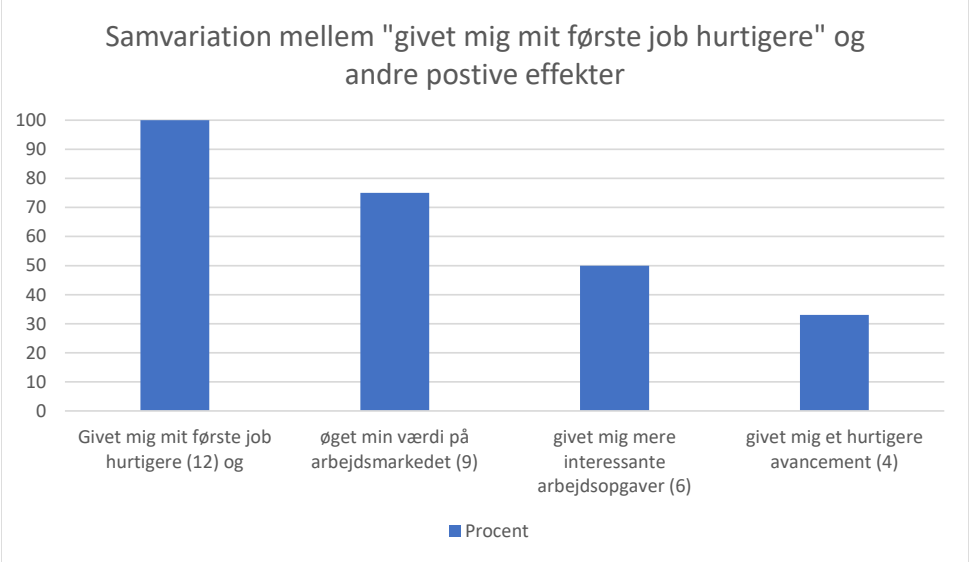
Kernen i denne undersøgelse er at afdække de positive effekter af sproglige tillægskompetencer fra et medarbejderperspektiv, og derfor er deltagerne blevet bedt om at angive, hvilke positive effekter, de selv har haft af at kunne sprog i tillæg til andre faglige kompetencer. Her er 75 besvarelser, og spørgsmålet har mulighed for flere markeringer. Der er således givet 130 markeringer. Det er bemærkelsesværdigt, at over halvdelen af respondenterne, har svaret, at sprogkompetencer har givet dem mere interessante arbejdsopgave og/eller en øget værdi på arbejdsmarkedet. De har således registreret både en kvalitativ og en kvantitativ gevinst ved at kunne sprog.



Ved at se på hvordan de tre øverste markeringer samvarierer med de øvrige svarmuligheder, bliver billedet mere detaljeret. Når man ser på de tre tabeller over samvariationen af de tre største positive effekter taget hver for sig, ser man et tæt sammengæng mellem de to største "mere interessante arbejdsopgaver" og "øget værdi på arbejdsmarkedet". Det er forventeligt, netop fordi, at de både er de største og markant større end de øvrige kategorier. Hvad angår "givet mig mit første job hurtigere", der er den tredjestørste globale kategori er den meget mindre end de to andre. Den største samvariation er med "øget min værdi på arbejdsmarkedet". Antallet af besvarelser er dog lille.

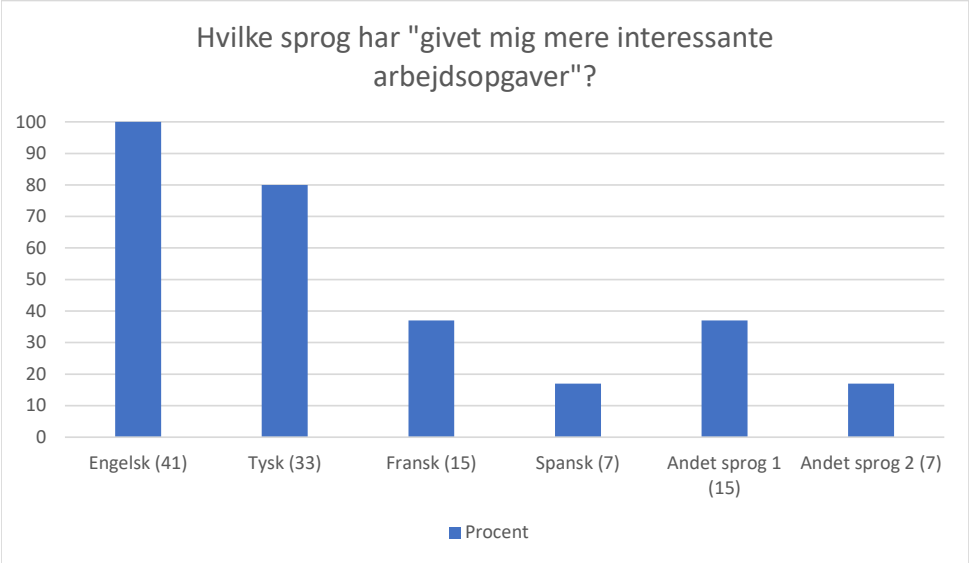




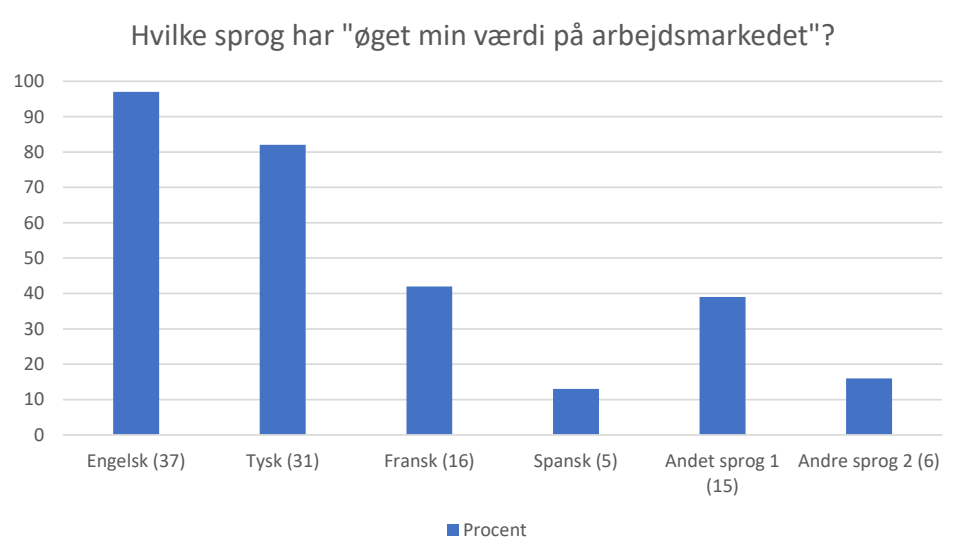


En anden vinkel på detaljeringen af de positive effekter af sprog er at se, hvilke sprog respondenterne mener, har skabt den positive effekt. Her har deltagerne igen flere afkrydsningsmuligheder. Hvad angår både de selvvalgte "andet sprog 1 og 2" er det overvejende et skandinavisk sprog, der er angivet.

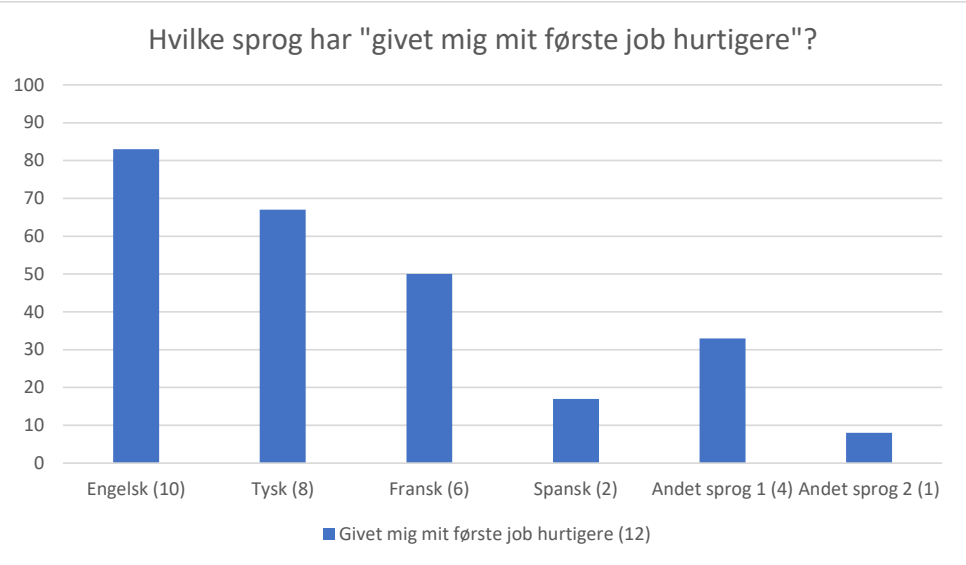
De 41, der har angivet, at sprog har givet dem mere interessante arbejdsopgaver, har lavet i alt 118 markeringer. Samtlige har afkrydset engelsk, mens 80% har markeret tysk og næsten 40% fransk og andet sprog 1.



De 38, der har angivet, at sprog har øget deres værdi på arbejdsmarkedet, har lavet i alt 110 markeringer. Kun en respondent har ikke angivet engelsk, mens over henholdsvis 80% har angivet tysk. 40% har angivet fransk og andet sprog 1.



Antallet af respondenter, der mener, at sprog har øget deres værdi på arbejdsmarkedet, er interessant, idet ikke alle har markeret for engelsk, og der er en relativ stor andel for tysk og fransk, der jo er mere "sjældne" sprog end engelsk. Det er dog vigtigt at bemærke, at populationen er lille.



Respondenterne har mulighed for at skrive uddybende kommentarer om sammenhængen mellem arbejdssituation, værdi på arbejdsmarkedet og sprogkompetencer, nogle af disse er:

- Uden sprogkompetence og forståelse for nuancer i sproget samt kulturelle sammenhænge havde jeg aldrig haft så rigt et arbejdsliv, havde helt enkelt ikke kunnet løse vigtige opgaver på mine indsatsområder.
- At man kan jonglere ubesværet med flere sprog, øger klart ens værdi på arbejdsmarkedet.
- Engelsk har været et krav i alle mine stillinger. Jeg har brugt tysk mundtligt og skriftligt i tysk baserede internationale virksomheder. Mit spansk på middelniveau har skaffet mig kunder, som kommunikerer usikkert på engelsk, i Spanien. Fransk er et fordelagtigt samarbejdssprog.
- Jeg havde ikke haft det spændende job, jeg har uden at kunne engelsk først og være villig til at lære sproget her (et tredjeverdensland). Kommunikationen i min organisation foregår mest på et skandinavisk sprog. Jeg kan se, at jeg mere og mere får brug for at kunne kommunikere på fransk, også for at kunne blive ved med at finde spændende arbejdsopgaver.
- Mit tyske og franske er lige netop nok til at give en stor fordel i en række situationer på arbejdsmarkedet. Det er katastrofalt, at så mange kun kan engelsk ud over dansk.
- Selv om vi bruger certificerede oversættere, er der fagtermer, de ikke kender, ligesom man skal kunne fange banale, men meningsforstyrrende forvekslinger, som en oversætter, der tror, at en mår og en mårhund er det samme dyr eller forveksler hvalen marsvin med kæledyret marsvin,
- Det giver sig selv, at når man arbejder uden for Danmark, skal man ganske enkelt mestre i det mindste engelsk. Kan man derudover fransk, spansk og/eller tysk stiger ens værdi på arbejdsmarkedet.

Sammenfattende kan man sige, at der er 75 respondenter, der har besvaret spørgsmålet om positive effekter af sproglige tillægskompetencer, og af disse har 16 markeret, at det ingen betydning har haft for dem. Det betyder omvendt, at næsten 80 % af respondenterne mener, at det at have sprog som tillægskompetence har haft en positiv betydning for dem i deres arbejde og karriere, og den fordeler sig på både kvalitative og kvantitative effekter. De to udsagn med flest markeringer er ”mere interessante arbejdsopgaver”, og ”øget værdi på arbejdsmarkedet”, som begge har fået afkrydsning fra over halvdelen af respondenterne, og hvor to tredjedele af disse har markeret for begge effekter. Det er ikke muligt ud fra spørgeskemaundersøgelsen at dokumenterer, hvordan disse positive effekter har manifesteret sig.

De sprog, som respondenterne mener har givet de positive effekter, er engelsk, tysk, fransk og skandinaviske sprog. Som forventeligt peger næsten alle på engelsk, mens det næste

største antal markeringer går til tysk. Fransk og skandinaviske sprog anses af en god del for betydningsfulde.

5

Delkonklusion på spørgeskemaundersøgelsen

Spørgeskemaundersøgelsen viser, at der er positive effekter af sproglige tillægskompetencer, når medarbejderne selv får lejlighed til at udtale sig, og der er tale om både kvalitative og kvantitative gevinster. Det drejer sig om selve arbejdet, hvor det er muligheden for at få mere interessante arbejdsopgaver, der modtager flest markeringer, samt den sikkerhed, der ligger i oplevelsen af en øget værdi på arbejdsmarkedet. Begge områder fortjener opmærksomhed, da de repræsenterer henholdsvis arbejdsglæde og tryghed. Hertil kommer markeringer på en række andre områder som, at få det første job hurtigere, tidligere avancement, bonus, hurtigere lønstigning og bedre kontakt med samarbejdspartnere.

Respondenterne er altovervejende JA-medlemmer og har derfor en anden hovedfaglighed end sprog, og de har derfor sprog som en tillægskompetence. De fleste er ansatte i større virksomheder i Danmark, og man kan derfor forvente, at deres arbejdsgivere har en personalepolitik, der omfatter efter- og videreuddannelse. Af besvarelserne fremgår det, at respondenterne, der bruger sprog i arbejdet mest, ikke overraskende, mest bruger engelsk. Hertil kommer en stor del, der bruger tysk.

Af besvarelserne fremgår det, at stort set alle mener, at de kan engelsk, mange, at de kan tysk og nogen, at de kan fransk eller et skandinavisk sprog. De mener også, at de er rimeligt gode til det sprog, de angiver at kunne, og at de er bedst til at forstå og læse. Engelsk udgør en undtagelse. Her mener respondenterne, at de er generelt velkvalificerede på alle områder.

75 af de 80 respondenter eller 94% ønsker bedre kompetencer i sprog, og her er topscorerne tysk og fransk. Det er bemærkelsesværdigt, at de 75 respondenter har sat 120 markeringer, så en stor del ønsker yderligere kompetencer i flere sprog. Dette kan sammenstilles med, at de sprog, som respondenterne mener, har givet de positive effekter, er engelsk, tysk, fransk og skandinaviske sprog.

Dansk Industris undersøgelse fra 2016, der afdækker internationale virksomheders behov for kompetencer i fremmedsprog, viser, at de største behov er for engelsk, tysk, fransk, spansk og skandinaviske sprog. I denne spørgeskemaundersøgelse er der ikke mange

besvarelser, der peger på spansk, mens tysk har mange markeringer i alle sammenhænge, og således bakker op om DI-undersøgelsen

6

Resultater fra de individuelle interview

Deltagerne i spørgeskemaundersøgelsen havde mulighed for at angive, om de ønskede at deltage i et uddybende interview. På denne baggrund har 11 personer bidraget ved at være med i et individuelt telefoninterview af 20 - 30 minutters varighed struktureret efter en spørgeguide (bilag 2). Interviewene er gennemført i perioden mellem den 2. og den 25. marts 2020.

De interviewede fordelte sig med 3 kvinder og 8 mænd. 7 er privatansatte eller selvstændige, men 4 er ansat offentligt, i en interesseorganisation eller i en NGO. Ud af de 11 boede eller arbejdede 4 i udlandet på interviewtidspunktet. 8 af de 11 er uddannet som agronom, mens de resterende 3 har en anden JA uddannelse. Ingen af dem har en formel sproguddannelse. 3 af de interviewede er opvokset eller lever i tosprogede familier, og samme antal har lært sig sprog ved udstationering, udveksling eller andre længerevarende ophold i udlandet. Hertil kommer et par stykker, der har været gennem en stejl selvlæring i forbindelse med ansættelse i en udenlandsk virksomhed. Kun få af de interviewede er blevet tilbudt efteruddannelse i sprog af deres arbejdsgiver. Dette til trods for, at over halvdelen af deres arbejdsgivere er virksomheder eller organisationer, der arbejder internationalt.

Sprog har oprindeligt ikke været et tilvalg

Ingen af interviewpersoner har valgt sprog som en del af deres uddannelse, og ikke alle havde været glade for sprog i skolen: ”I skolen var det vigtigst at være korrekt, nu ved jeg, at det er vigtigere, at vi forstår hinanden”, eller ”Jeg var håbløs til grammatik, men jeg har altid haft gehør for sprog.” En tredje, der læser filosofi i sin fritid, refererer til Wittgensteins sprogopfattelse: sproglige aktiviteter er sammenvævede med alle andre aktiviteter, og selvom der er sprogregler, så kræver det ikke et detaljeret kendskab eller korrekt brug af reglerne for at kunne tale og forstå et sprog. Et ords betydning ligger i dets brug i sproget.

Sprog åbner døre, skaber netværk og er kulturbærer

Alle de interviewede lægger vægt på, at sprog åbner døre og fremmer sociale relationer. Flere udtrykker flere nuancerer ved at sige: ”Sprog skaber kontakter”, ”Man får venner

og bliver respekteret", "Relationerne til andre bliver stærkere", og "Uden sprog ingen networking."

Hertil kom, at flere fremhæver sammenhængen mellem sprog og kultur for eksempel opmærksomhed på forskellige skikke omkring tiltaleformer, og ikke kun brugen af "De-formen" på fransk og tysk. En af de interviewede fortæller, at en fransk kollega havde tiltalt en amerikansk kollega med: "Hi girl!", og det havde taget lang tid at gøre det godt igen. Et andet eksempel er fra et tredjeland, hvor en episode med det lokale politi blev løst med nogle ord på det lokale sprog.

Det kræver et vist niveau at få nytte af sine sprogkompetencer

Hvad angår det niveau, man skal kunne et fremmedsprog på, er det afhængigt af arbejdet og arbejdsopgaven, men for alle gælder at det kræver mere end blot at være forståelig: "Engelsk er ikke nok", "Man bliver nødt til at kende de relevante fagudtryk", og "Det er ikke nok blot at kunne et sprog, der skal være et overskud."

Direkte kunde- og kollegakontakt i internationale miljøer kræver sprogkompetencer

For dem, der har direkte kontakt til kunder, er sprog et uafvendeligt krav for succes. "De landmænd, jeg arbejder med, taler ikke andre sprog end deres eget", og "Det, at jeg er god til tysk, har skaffet nye kunder". Det gælder også, når ved arbejdsopgaver i grupper, hvor flertallet taler samme fremmedsprog: "Ja, vores koncernsprog er engelsk, men er vi en gruppe på 5, hvor de 4 er tyskere, så taler de tysk".

Sprogkompetencer påvirker arbejdssituationen positivt

Den konkrete arbejdssituation er afhængig den ressource, der ligger i at kunne fremmed-sprog: "Man får adgang til viden, man ellers ikke kunne få fat i. Alt bliver jo ikke oversat", "Jeg bliver inddraget i konkrete situationer, jeg ellers ville blive holdt ude af", og "Jeg har været forundret over hvor meget tysk betyder. Det er ikke kun det, at man kan miste informationer, men folk kommer heller ikke til dig".

Sprogkompetencer påvirker karrieren positivt

Karrieren er påvirket af kompetencer i sprog: "Jeg havde aldrig fået det job, jeg har, uden et solidt kendskab til engelsk. Det kan jeg se ved at sammenligne med mine italienske, tyske og franske kolleger", "Jeg har fået arbejdsopgaver, jeg ikke ville have fået, og det har været vigtigt for min karriere", og "I forbindelse med ansættelsen i mit nuværende job, var jeg op mod to andre. Det var mine kompetencer i sprog, der gjorde, at jeg fik jobbet." Eller sagt kort og kontant: "Sprogkompetencer er et hak i CV'et", og "Selvfølgelig er sprog en kompetence".

7

Delkonklusion på interviewene

Interviewene supplerer spørgeskemaundersøgelsen på flere punkter, idet en del af de interviewede udtrykte, at de godt kunne ønske sig bedre kompetencer i det eller de sprog, de allerede brugte, men det blev ikke rigtig til noget, bortset fra en enkelt, og det må skyldes, at det er op til medarbejderen selv at kompetenceudvikle sig på dette område.

Flere af de interviewede fortalte, at de først som uddannede var blevet opmærksomme på sprogs positive betydning for læring og kontakt med andre. Interviewene understøtter klart budskabet i spørgeskemaundersøgelsen om, at sprogkompetencer giver andre og mere interessante arbejdsopgaver, og at de er karrierefremmende.

8

Samlet konklusion

Denne analyse af, hvordan tillægskompetencer i sprog påvirker dem, der har valgt en videregående uddannelse inden for naturvidenskab, har bekræftet, at sprogkompetencer har en positiv effekt for den enkelte. Her er tale om et begrænset antal deltagere, der har besvaret spørgeskemaet og et udpluk, der er blevet interviewet, så det er ikke muligt at drage kvantitative konklusioner på baggrund af resultaterne.

Det har heller ikke været formålet. I og med problematikken ikke tidligere er undersøgt fra et medarbejderperspektiv, så ville det være hasarderet at starte en større kvantitativ analyse uden en sandsynliggørelse af tesen via en eksplorativ kvalitativ analyse, og tesen er bekræftet med undersøgelsen: sproglige tillægskompetencer har en positiv arbejdsmæssig effekt.

Både spørgeskemaundersøgelsen og interviewene viser klart, at sprog som tillægskompetence giver bedre og mere interessante arbejdsopgaver og er karrierefremmende. Det er således af værdi for medarbejderen. Det er også tydeligt at brug af fremmedsprog for de allerfleste er en del af den arbejdsmæssige dagligdag. Det er mest engelsk, der bruges, men også andre sprog er levende arbejdssprog. Opfattelsen af, at engelsk ikke er nok, ses både af hvor mange, der bruger et andet sprog i arbejdet, og hvor ofte det sker. Når det så sammenstilles med, at af de 41, der har angivet, at sprog har givet dem mere interessante arbejdsopgaver, peger alle på engelsk, mens 33 også angiver tysk og 15 også fransk. Dette bekræftes tydeligt af interviewene.

I spørgeskemaundersøgelsen er det sammen med ”de interessante arbejdsopgaver” ”den øgede værdi på arbejdsmarkedet”, som 37 respondenter fremhæver positivt. Det mest anvendte sprog er igen engelsk, mens 31 også angiver tysk og 16 fransk. I interviewene er dette udtrykt ved at beskrive sprogkompetencer som karrierefremmende.

Det er også tydeligt, at de adspurgte synes, at de er rimelig gode til sprog, men det er endnu tydeligere, at de gerne vil øge deres kompetencer. Hele 75 vil gerne lære mere sprog, og her er det tysk og fransk, der scorer højest med størst ønske om at kunne komme til at tale bedre, og det gælder for også for de øvrige sprog. For engelsk er der et stort ønske om også at kunne skrive bedre. Respondenterne forventer at skulle bruge alle de sprog, der indgår i undersøgelsen, mere i fremtiden. Denne motivation til at lære sprog omsættes

kun vanskeligt til virkelighed, som det er nu. Som det fremgår af interviewene, så skal det ske på eget initiativ. Det er tilsyneladende kun sjældent, at systematisk sproguddannelse indgår som en del af den kompetenceudvikling, der tilbydes medarbejdere. Det betyder på den anden side, at der er et uudnyttet potentiale, det er vigtigt at være opmærksom på.

Sproglige tillægskompetencer er værdifulde for den enkelte medarbejder, og det er et paradoks, at selvom de opleves dagligt, er de alligevel ikke erkendt for alvor. "Man kan gøre meget og nå langt, hvis man kan sprog", siger en af interviewpersonerne, og den erkendelse er for vigtig. Sprogkompetencer lever i det skjulte, de skal ud i lyset og omsættes til nyttige og progressive handlinger.

9

Perspektiver for undersøgelsen

På baggrund af denne undersøgelses resultater vil være relevant udbygge og konsolidere den ved at inddrage flere faggrupper. Hertil vil det også kvalificere resultaterne at se nærmere på hvilke arbejdsområder og jobfunktioner, hvor sproglige tillægskompetencer har en positiv effekt. Det vil forankre den bredere og hermed være en validering. Det bør på et tidspunkt følges op af en stor kvantitativ undersøgelse i samarbejde med faglige organisationer og Akademikerne og gerne med involvering af DI og DA. Det vil kunne forankre og understøtte, at værdien af sproglige tillægskompetencer er signifikant. Hermed kan sprog i fremtiden blive en naturlig del af kompetenceplanlægningen både på medarbejderniveau og på virksomhedsniveau.

På længere sigt vil det være en ambition at henlede opmærksomheden på, at værdien af sproglige tillægskompetencer kan blive en katalysator for udviklingen af en ny økonomisk disciplin, "language economics", som vil kunne kvantificere gevinsterne med validerede metoder. Med nye faglige redskaber vil det blive muligt at estimere effekterne af investeringer i sprogkompetencer med anerkendte metoder. Det vil kvalificere og fremme en bredere debat om sprogpolitik, således som "health economics" har kunnet bidrage til debatten om og udviklingen af sundhedspolitikken.